

Nr 824

Av fröken **Ljungberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 79, angående vissa frågor rörande lärarutbildning.*

(Lika lydande med motion nr 699 i Första kammaren)

I proposition nr 79 framhåller departementschefen att nu föreliggande uppgifter rörande födelsetalen synes nödvändiggöra, att utbildningskapaciteten också beträffande småskollärare under överblickbar tid hålls på hög nivå. Inom departementet har därför också undersökts möjligheterna att utöka utbildningskapaciteten vid lärarhögskolorna och folkskoleseminarierna. Av sammanställningen på s. 17 i propositionen framgår att man härvid, när det gäller småskollärarytbildningen, inriktat sig huvudsakligen på lärarhögskolornas möjligheter. Utökningen med åtta av antalet föreslagna intagningsavdelningar avser uteslutande studenter, och av avdelningarna avses sex bli placerade vid lärarhögskolorna, fyra i Göteborg och två i Malmö. Av de två avdelningar som tillföres seminarierna avses den ena likaledes bli placerad i Göteborg, nämligen vid Guldhedens seminarium.

Om merintagningen på nämnt sätt koncentreras till lärarhögskolorna, får detta i varje fall två inte önskvärda konsekvenser. För det första uteslänges — trots att läget förändrats sedan i fjol — alltjämt från småskollärarytbildning en mängd i och för sig väl kvalificerade aspiranter, som av sociala, ekonomiska eller geografiska skäl varit utestängda från gymnasiestudier. Samtidigt är att befara att den ökade intagningen av studenter kommer att sänka medelnivån i studiefallenhet och lämplighet hos denna kategori av lärarkandidater.

I huvudsak motsvarande synpunkter kan anläggas i fråga om utbildningen av folkskollärare vid folkskoleseminarier. Vi har vid upprepade tillfällen ställt oss kritiska till den snabba avvecklingen av seminariernas fyraåriga linjer. I motionerna I: 714 och II: 870 till 1964 års riksdag hemställde vi att elevintagningen till fyraårig folkskollärarytbildning från och med budgetåret 1964/65 skulle omfatta sex avdelningar. Departementschefen förordade emellertid en minskning med två avdelningar, vilket även riksdagen biföll.

I föreliggande proposition förordas en fortsatt reducering av den fyraåriga utbildningen. Vi kan på denna punkt inte biträda regeringsförslaget, då vi anser att nämnda utbildning under en övergångstid bör hållas öppen

för personer, som av ovan angivna skäl inte har för lärarhögskoleutbildning erforderliga förkunskaper.

Vi vill erinra om att de förslag som från vår sida i annat sammanhang framförts beträffande en sänkning av delningstalen på grundskolans mellan- och högstadium får vissa konsekvenser för lärarutbildningens framtida dimensionering. Då riksdagen ännu ej tagit ställning till våra krav härvidlag avstår vi från att nu framställa några konkreta yrkanden på detta område. Vi vill emellertid än en gång betona vikten av att en minskning av elevantalet i klasserna snarast genomföres. De motiveringar av inte minst pedagogisk art som talar härför anser vi vara tungt vägande.

I propositionen redovisas en svårartad diskrepans mellan å ena sidan tillgången på vissa övningslärare — i första hand gymnastik-, musik- och teckningslärare — och å andra sidan såväl det aktuella som det långsiktiga lärarbehovet inom nämnda ämnesområden. För att med ett femtonårigt perspektiv uppnå någorlunda balans erfordras genomgående en mycket betydande ökning av intagningskapaciteten vid resp. lärarutbildningsanstalter. Beträffande gymnastiklärarutbildningen synes även en viss konsbetonad styrning vara angelägen för att undvika ett överskott på manliga och ett underskott på kvinnliga lärare. Med avseende på tillströmningen till gymnastiklärarutbildning vill vi erinra om att intagningsfordringarna numera ligger betygmässigt på så hög nivå att man kan förmoda att många av dem, som utbildar sig för gymnastikläraryrket, trots håg och fallenhet härför kommer att söka sig till vidareutbildning till andra grenar av läraryrket med det resultatet som följd att lärarunderskottet blir större än det angivna. I detta sammanhang vill vi erinra om den diskussion som i mer än femtio år förts om en kombinerad gymnastik- och ämneslärarutbildning. I det rekryteringsläge och med den kapacitet hos lärarkandidaterna som nu finns inom gymnastiklärarutbildningen synes det oss särskilt angeläget att denna gamla fråga bringas till en tillfredsställande lösning.

Mest påfallande är musicklärarbristen. Även här är intresset för lärarutbildning väsentligt större än utbildningsanstalternas kapacitet. I detta sammanhang finns det dessutom anledning ifrågasätta om lärarutbildarna i musik arbetar under förhållanden som är ägnade att främja utbildningsresultatet. Härtill kommer slutligen att många omständigheter tyder på att avgången från musickläraryrket är större än inom andra lärarområden.

Slutligen redovisar propositionen att inte ens en fördubbling av teckningslärarutbildningen skulle förslå till att täcka de förutsedda behoven.

Trots denna beklagliga redovisning av lärarbristen inom viktiga ämnesområden har departementschefen icke föreslagit några åtgärder avsedda att ens på längre sikt förändra förhållandena. Som alltid när det är fråga om lärarutbildning kan man emellertid inte förändra arbetsmarknadssituationen från det ena året till det andra, utan en verklig planering är

av nöden. Med anledning därav vill vi nu föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag snarast möjligt beträffande de åtgärder som bör företagas för att eliminera berörda lärarbrist.

I propositionen erinrar departementschefen om att riksdagen beträffande tvåterminsutbildningen vid lärarhögskolorna av ämneslärarkandidater utgått ifrån att denna utbildning inte skulle behöva anordnas längre än under tre läsår eller t. o. m. läsåret 1964/65. Med beklagande noterar vi att planeringsarbetet ej fortskridit på sådant sätt att departementschefen nu är i tillfälle att framlägga förslag om denna provisoriska lärarutbildnings avveckling. I den uppkomna situationen synes man vara tvungen godtaga förslaget om en förlängning av provisoriet. Enligt vår uppfattning bör emellertid en tidsgräns sättas även denna gång. Vi vill följaktligen föreslå riksdagen att uttala att den provisoriska utbildningen nu inte bör få anordnas längre än t. o. m. läsåret 1966/67.

Under åberopande av det ovan anförda hemställles,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 79 måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att den ytterligare utbildning av lågstadielärare varom förslag framlagts i propositionen måtte i största möjliga utsträckning jämnt fördelas på två- och treårig linje;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att den ytterligare utbildning av mellanstadielärare varom förslag framlagts i propositionen måtte i största möjliga utsträckning jämnt fördelas på två- och fyraårig linje;

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag rörande åtgärder i syfte att eliminera rådande brist på gymnastik-, tecknings- och musiklärare, samt

4. uttala att tvåterminsutbildning vid lärarhögskolorna av ämneslärare inte måtte anordnas efter utgången av läsåret 1965/66.

Stockholm den 6 april 1965

Blenda Ljungberg

Emil Elmwall

Carl Eric Hedin

Mårten Werner

Eric Krönmark